

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
YÖNTEMBİLİMSEL BİR ÇALIŞMA**

**İŞİTSEL-SÖZEL YAKLAŞIMIN DİL ÖĞRETİM PRENSİPLERİ VE
BU PRENSİPLERİN DOĞAL YÖNTEM İLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

Dr. Hayrettin TUNÇEL¹

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Rektörlük, Türk Dili Bölümü

hayrettin_tuncel@comu.edu.tr

ÖZET

Çalışmanın amacı; İşitsel Sözel Yaklaşım olarak adlandırılan yabancı dil öğretimi metoduna ait prensiplerin ortaya konulması ve bu prensipler ile Doğal Yaklaşım'a ait prensiplerin karşılaştırılmasıdır. Araştırma nitel olarak tasarlanmıştır. Doküman incelemesi yönteminin kullanıldığı çalışmada Richards ve Rodgers'a ait(1986) Dil Öğretiminde Yaklaşımlar ve Metotlar adlı kitabın orijinal baskısı ve Dil Öğretiminde Teknikler ve Prensipler(Freeman 2000) adlı kitap başta olmak üzere çeşitli yazılı materyallerden yararlanılmıştır. Sonuç olarak İşitsel Sözel Yöntemin tarihçesi, temel dil öğretim prensipleri, yabancı dil öğrenim sürecine ilişkin teorileri, sınıf içi aktiviteleri hakkındaki yaklaşımları ve öğretmen/öğrenci rolleri hakkındaki düşünceleri ortaya konulmuş; Doğal Yaklaşım ve İşitsel Sözel Yaklaşım arasındaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilerek açıklamalar yapılmıştır. Çalışma sonunda ise her iki yaklaşım arasında tespit edilen farklar ve benzerlikler tablo içerisinde özetlenerek verilmiştir.

***Anahtar sözcükler:** Yabancılar Türkçe öğretimi, işitsel-sözel yöntem, doğal yöntem, yabancı dil öğretim yöntemleri, yabancı dil öğretim metotları.*

**A METHODOLOGICAL STUDY IN TEACHING TURKISH AS A
FOREIGN LANGUAGE**

**LANGUAGE TEACHING PRINCIPLES OF THE AUDIO-LINGUAL
APPROACH, AND A COMPARISON BETWEEN THOSE
PRINCIPLES AND THE NATURAL METHOD**

ABSTRACT

The purpose of this study is to identify the principles of a foreign language teaching method called the Audio-Lingual Approach, and to draw a comparison between those principles and those of the Natural Approach. This study is designed as a qualitative research. The document analysis method was used to

¹ Araştırmacı: Selanik Aristo Üniversitesi, Yunanistan.

analyze several materials, mainly the original copies of the books “Approaches and Methods in Language Teaching” (Richards and Rodgers, 1986), and “Techniques and Principles in Language Teaching”(Freeman, 2000). In this study, the history of the Audio-Lingual Approach and its basic language teaching principles, theories on foreign language teaching processes, classroom activity approaches, and ideas on the roles of students and teachers are introduced; and the similarities between the Natural Approach and the Audio-Lingual Approach are specified, and explained. In the conclusion of the study, the differences and similarities between the two approaches are summarized in a table.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, audio-lingual approach, natural approach, foreign language teaching methods.

1. GİRİŞ

Yabancı dil öğretimi metot ve yaklaşımlarının incelenmesi, gelenekten gelen birikimlerin ve dil öğretimi yaklaşımlarına ait ispatlanmaya muhtaç teorilerin modern bir anlayışla yeniden tasarlanması için gerekli görülmektedir. Yabancı dil öğretimi bir bilim dalıdır. Bilim önceki tecrübelerin üzerine yenilerinin eklenmesi ile gelişir ve çağa uyum sağlayarak var olur. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ortaya çıkan, daha sonra Amerika ve Kanada’da 1950’li yıllarda yabancı dil olarak İngilizcenin öğretiminde oldukça yaygın bir yöntem olarak kullanılan ve etkileri günümüze kadar ulaşan İşitsel Sözel(Audio Lingual) Yöntem bünyesinde yabancılara Türkçe öğretimi alanında çalışan dilbilimcilerin yararlanabileceği prensipler barındırmaktadır. Bu çalışmada söz konusu yaklaşıma ait yabancı dil öğretim prensiplerinin incelenmesi; bunların Doğal Yaklaşıma ait dil öğretimi prensipleri ile karşılaştırılması amaçlanmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçeye yönelik yöntembilimsel çalışmalar bağlamında alanda bir boşluk olduğu görülmektedir. Bu çalışma Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde var olan bu boşluğu doldurma amacıyla hazırlanmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi gerçekleştiren eğitimciler ve bu alandan çalışan akademisyenlerin yabancı dil öğretim yöntemleri konusunda bilgi sahibi olmaları Türkçenin bilimsel açıdan öğretilmesinin yollarını açacaktır.

2. YÖNTEM

Araştırma nitel olarak tasarlanmıştır. Araştırmada ulaşılan yazılı kaynakların incelenmesinde doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar(Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.187). Çalışma kapsamında Richards ve Rodgers’a ait(1986) *Dil Öğretiminde Yaklaşımlar ve Metotlar* adlı kitabın orijinal İngilizce baskısı ve *Dil Öğretiminde Teknikler ve Prensipler(Freeman 2000)* adlı kitap başta olmak üzere yazılı dokümanlara ulaşılmıştır. Yıldırım ve Şimşek(2011) doküman incelemesinin temel aşamalarını (1) dokümanlara ulaşma, (2) orijinalliğinin kontrol edilmesi, (3) dokümanları anlama, (4) veriyi analiz etme ve (5) veriyi kullanma olarak sıralamaktadır. Araştırmada mümkün olduğunca orijinal kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır. Tercüme eserler yerine kaynak eserlere müracaat edilmiştir. Araştırmacı tarafından okunarak anlaşılacak kaynaklar, yabancı dil öğretim süreci, sınıf içi aktiviteler ve programlar gibi çeşitli tematik yönler ayrışmış ve çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili göndermeler yapılarak analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. İşitsel-Sözel Yaklaşımın Tarihçesi

İkinci Dünya Savaşı'nın Amerika'da yabancı dil öğretimine yönelik güçlü bir etkisi olmuştur. Amerikan üniversitelerince, 1942 yılında, ordunun çeşitli kademelerinde tercüman ve yazışma elemanı gibi görevlerde çalışabilecek, aynı zamanda Almanya, Fransızca, İtalyanca, Çince gibi dilleri akıcı şekilde konuşabilecek personel ihtiyacı için özel bir dil eğitimi programı oluşturulmuştur(Richards ve Rodgers 1986). Bir yıl içerisinde 1943 yılı başlangıcında 55 farklı üniversite bu dil öğretim programına katılmıştır. Söz konusu programın oluşturulmasına Michigan Üniversitesi(ve bu üniversitede yönetici olan Charles Fries) önderlik yaptığı için bu metoda *Michigan Yöntemi* de denilmektedir. İşitsel-Sözel Metot ayrıca ordu için tasarlanmış olması nedeniyle *Özel Tasarlanmış Ordu Eğitim Programı(Army Specialized Training Program-ASTP)* ve *Ordu Metodu(Army Method)* olarak da bilinmektedir. Programın uygulanma süresi resmi olarak sadece iki yıl olmasına karşılık hem akademik camianın hem de basının dikkatini çeken bu yaklaşımın prensipleri onlarca yıl akademik ortamlarda tartışılmıştır. Akademik camiada daha çok *İşitsel Sözel (Aural-Oral)Yöntem* olarak adlandırılmıştır. Amerika'da 1950'lerin sonuna kadar yabancı dil öğretiminde oldukça etkili olduğu söylenebilir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerika büyük bir küresel güç olarak meydana çıkmıştır. Bu durum İngilizcenin yabancı dil olarak öğrenimine yönelik büyük bir talebi de beraberinde getirmiştir. Gerek Amerikan üniversitelerine farklı ülkelerden gelen öğrenciler gerekse çalışmak amacıyla ülkeye gelen insanların yabancı dil olarak İngilizce öğrenimine olan talepleri İngilizceyi hızlı ve doğru biçimde öğretebilecek programları gündeme getirmiştir. Özellikle Kuzey Amerika ve Kanada üniversitelerinde yaygın bir biçimde kullanılan *İşitsel Sözel Yöntem* 1960'larda önceki etkisini kaybetse de getirmiş olduğu prensipler günümüzde yabancı dil öğretiminde hâlâ kullanılmaktadır.

3.2. İşitsel Sözel Yaklaşımın Bazı Temel Prensipleri

İşitsel Sözel Yaklaşımın (Doğal Yaklaşım gibi) geleneksel dil bilgisi öğretimine yönelik bir tepki barındırdığı görülmektedir. On dokuzuncu yüzyılda daha çok dil bilgisini merkeze alan ya da dil bilgisini yabancı dil öğretiminin merkezi veya önemli bir parçası olarak gören yaklaşımlar etkili olmuştur. Ancak yirminci yüzyılla birlikte dilbilimciler sesler ve sözdizimsel yapılar üzerinde dikkatlerini yoğunlaştırmaya başladılar. Dilbilimcilerin yabancı dilin daha çok pratiğe dönük tarafına ilişkin ilgileri artış gösterdi. Dil, anlamsal kodlar oluşturmak için bir araya gelmiş ve birbiri ile ilişkili elementlerden meydana gelen yapısal bir sistem olarak görülmeye başlandı. İşitsel Sözel Yaklaşım yabancı bir dili öğrenmenin söz konusu elementleri ve dil bloklarını ayrıca bu yapıları oluşturan kuralları ustalıkla kullanmayı gerektirdiğini savunmaktadır.

İşitsel Sözel ve Doğal Yaklaşımın ayrıştıkları en temel noktalardan birisi konuşma becerisine ilişkin aldıkları tavrıdır. Doğal Yaklaşım konuşma becerisini yazma ve anlama becerilerinin gerisine atar ve bu becerinin zamanla kendiliğinden oluşacağını; yabancı dil öğretiminde asıl olanın verilmek istenilen mesajın alınması/anlaşılması olduğunu savunur. İşitsel Sözel Yaklaşım ise konuşmaya dayalı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre konuşma dilin kendisidir. Bireylerin yazma ve okumadan önce

konuşmayı öğrenmeleri dilin aslında temel olarak konuşulan ve ikinci olarak da yazılanlardan oluştuğunu ve dil öğretiminde konuşmanın önceliği olduğunu göstermektedir. Bu görüş Dil Bilgisi Çeviri Yaklaşımı ve Doğal Yaklaşım gibi popüler dil öğretim yaklaşımlarının savunduğu; dilin yazılı metinler üzerindeki sembollerden oluştuğu ve konuşma dilinin yazılı dilin tam yansıtılamayan bozulmuş bir formu olduğu yönündeki görüşlerle çelişmektedir. İşitsel Yaklaşım dilin *konuşma* olduğunu *yazma* olmadığını, bir dili ana dili olarak konuşan bireylerin söylediği/konuştuğu şeylerin dilin kendisi olduğunu savunmaktadır.

Yabancı dil öğreniminin mekanik bir alışkanlık olduğunu savunan İşitsel Sözel Yaklaşım, *iyi alışkanlıkların* yapılan yanlışlardan ziyade doğru yanıtlar sonucu şekillendiğine dikkat çekmektedir. Dolayısıyla diyalogların ezberlenmesinin hata yapma oranını en aza indireceğini böylelikle bir alışkanlıktan ibaret olan dil öğreniminin başarıya ulaşacağını savunmaktadır. İşitsel Sözel Yaklaşım göre dil öğrenimi bir alışkanlık ve sözel bir davranıştır.

3.3. İşitsel Sözel Yaklaşım Göre Yabancı Dil Öğrenimi Süreci

İşitsel Sözel Yaklaşımı ortaya atan dil bilimciler ve teorisyenler insan davranışlarını psikolojik olarak yönlendiren unsurların dil öğreniminde de etkili olduğunu savunmaktadır. Davranışçı görüşten esinlenen bu düşünceye göre öğrenmede üç temel davranıştan söz edilebilir: (1) Davranışı (öğrenmeyi) ortaya çıkaran bir *uyarıcı*, (2) uyarıcıya gösterilen *tepki* ve (3) pekiştirici. İşitsel Sözel Yaklaşım Davranışçı görüşe ait bu kabulleri dil öğrenimine uyarlamıştır. *Organizma-canlı varlık*, yabancı dil öğrenen bireyler; *davranış*, sözel kazanımlar (konuşma); *uyarıcılar*, yabancı dile ait öğrenilenler ve sunumlar; *pekiştiriciler* ise dil öğretmenlerinin onaylamaları veya uyarıları ayrıca öğrencilerin yabancı dilde edindikleri bilgiler sonucu ortaya çıkan bireysel tatminleridir.

Konuşma becerisini birinci plana alan İşitsel Sözel Yaklaşım göre dil öğretimi öncelikle konuşma üzerine odaklanmalı yazma becerisine yönelik beklentiler dil öğrenimi sürecinin sonuna bırakılmalıdır. Özellikle dil öğrenimi başlangıcında sözcükler üzerine değil yapısal formlar (kodlamalar, elementler) üzerine yoğunlaşmak gerekmektedir. Kalıplaşmış diyalogların ezberlenmesi sözel bir alışkanlıktan ibaret olan yabancı dil öğreniminde hayatî bir öneme sahiptir. Yazılı form her zaman ikinci planda olmalıdır. Dil becerileri, hedef dildeki yazılı formları gösterilmeden önce sözel olarak verildiği takdirde daha etkili bir biçimde öğrenilecektir. Diğer dil becerilerinin kazanılması için öncelikle işitsel ve konuşmaya yönelik dil eğitimi verilmelidir.

İşitsel Sözel Yaklaşım yabancı dil öğrenim sürecinde kullanılan benzetim/çağrışım tekniğinin, analizden daha öğretici olduğunu tezini savunmaktadır. Benzetim ya da çağrışım olarak adlandırılan bu teknikte bir sözcüğün diğer sözcükleri çağrıştırması ve bu sözcükler arasında anlamsal bağ kurularak ezberlenmesidir. Bu süreç içerisinde dil bilgisi öğrenimi yapılması uygun görülmez; çünkü dil bilgisine yoğunlaşan öğrencilerin doğru çağrışım yapılarına ulaşamayacağı düşünülür ki bu yaklaşım Doğal Yaklaşımın dil bilgisi öğretimine bakışı ile birebir uyum içerisinde.

Sözcüklerin anlamlarının bağlamdan kopararak öğrenilemeyeceğini savunan İşitsel Sözel Yaklaşım, sözcük anlamlarının ana dildeki karşılığının ancak kültürel veya dilbilimsel bir bağlam içerisinde öğrenilebileceğini söylemektedir. Bu durumda İşitsel Sözel Yaklaşım, kültürden bağımsız bir şekilde dil

öğrenilemeyeceğini söylemektedir. Sözcük öğretiminin sınırlandırılmaması gerektiğini, mümkün olduğunca fazla kelime öğretimi yapılmasının gerekliliğini savunan Doğal Yaklaşım ile sözcüklerin belirli bağlamlar içerisinde verilmesi gerektiğini savunan İşitsel Sözel Yaklaşımın sözcük öğretiminin gerekliliği ve tekniği konusunda uyum içerisinde oldukları görülmektedir. Sözcük öğretiminde *kültürel bağlamdan* söz eden İşitsel Sözel Yaklaşım karşılık Doğal Yaklaşım *mesajı* savunur. Yabancı dil öğretiminde önemli olan mesajdır ve mesaj bir bağlam içerisinde verilmelidir.

3.4. İşitsel Sözel Yaklaşımın Yabancı Dil Programları ve Sınıf İçi Aktivitelerine

Bakışı

İşitsel Sözel Yaklaşım yabancı dil öğretim programlarında konuşma dilinin ön plana çıkarılması gerektiğini savunurken aynen Doğal Yaklaşım gibi dil bilgisi öğretiminin merkeze alındığı öğretim programlarını kabullenmez. Yaklaşım, Amerika'da 1940'lı yıllara kadar kullanılan yabancı dil öğretim programlarında köklü bir değişime gidilmesi gerektiğini savunmuştur.

Yabancı dil programlarına kısa dönem ve uzun dönem olmak üzere iki farklı hedef koyan İşitsel Sözel Yaklaşım bu iki döneme ait beklentilerini genel hatları ile belirtmiştir. Kısa dönem hedeflere; sözel dinleme alıştırmaları, doğru telaffuz, yazılı metinlerde bulunan nokta virgül gibi sembollere dikkate almak ve bunları gerektiği zaman metin üzerinde yazabilmek, ses yapılarını kontrol edebilmek, yapısal bağlamların anlamsal hâle gelmesini sağlayan sözcüklerin tanınması (edatlar, bağlaçlar vb.) örnek olarak verilebilir. Uzun dönem hedefler arasında; yabancı dili ana dili olarak konuşanlar seviyesinde konuşabilmek ve o yabancı dilin gerçek bir uzmanından öğrenmiş gibi doğru bir birikime sahip olmak sayılabilir.

Yabancı dil programlarının ilk aşamalarında konuşma becerilerine yoğunlaşılmalı; bu konuşma becerileri *doğru telaffuz* ile desteklenmelidir. Konuşma durumlarında hızlı yanıt verebilme yeteneğini kazandırmak hedeflenmelidir. Dil bilgisi, dinleme, yazma aktiviteleri de öğretilmelidir ancak bunlar öğretilirken sözel becerileri geliştirmek amacı güdülmelidir. İşitsel Sözel Yaklaşım teorisinde yabancı dil en basit tanımlamasıyla; *konuşmaktır*. Konuşmak ise yabancı dili anlamaya bağlıdır. Bu durum, İşitsel Sözel Yaklaşımın konuşma becerisini yazma ve okuma becerilerinin oluşmasından sonra kendiliğinden oluşacak bir beceri olarak gören Doğal Yaklaşım ile ayrı düştüğü önemli bir algı eşliğidir. Doğal Yaklaşımın ait algıda konuşma becerisi geri plandadır; hatta başlangıç seviyesi ilk derslerinde öğrencilerin konuşması beklenmez, onları konuşmaya zorlayıcı aktivitelerden kaçınılır. İşitsel Sözel Yaklaşımında ise tam tersi bir durum ve beklenti olduğu görülmektedir. Ancak bu iki yaklaşımın anlama noktasında birbirlerine yaklaştıkları görülmektedir. İşitsel Sözel Yaklaşım konuşmanın anlamaya bağlı olduğunu kabul ederken Doğal Yaklaşım ise *mesaja* ve bu iletilen mesajı *anlayabilme becerisine* oldukça fazla önem vermektedir.

Ders planlamalarında sesbilim, şekilbilim ve sözdizimine ait anahtar kavramlara yer verilmelidir. İşitsel Sözel Yaklaşım yapısal bağlama önem vermektedir. Doğal Yaklaşım mesajın alınıp alınmadığına yoğunlaşır ve öğrencilerin yanlış yapılandırılmış sözdizimleri kullanarak konuşmalarına bile göz yumar. Bunun zaman içerisinde düzeleceğini savunur. Ancak İşitsel Sözel Yaklaşım yapısal doğruluğa önem vermektedir. Dil öğretmenlerinin ders içerisinde buna dikkat etmeleri gerektiğini belirtmektedir.

Yabancı dil öğretim programlarında sırası ile dinleme, (dinlemeye bağlı ve onunla birlikte) konuşma, okuma ve son olarak da yazma becerilerinin geliştirilmesi ön planda tutulmalıdır. Dinleme aktivitelerini bazı seslerin dikkatle dinlenilerek ayırt edilmesine yönelik hazırlanabilirler. Yazma aktivitelerine ise özellikle başlangıç derslerinde yer verilmez. Seslerin tanınması ve ayırt edilmesine yönelik aktiviteleri taklit(benzetmeye çalışma), aynen tekrarlama ve ezberleme aktiviteleri takip eder. Öğrenciler tüm bu aktivitelerde başarılı olurlarsa veya yeterli görülürlerse ancak bu durumda yeni ve farklı sözcükler ezberleyerek sözcük hazinelerini geliştirirler. İşitsel Sözel Yaklaşım sözcüklerin telaffuzunda mükemmelliğe ya da belli bir orada yeterliğe ulaşmadan yeni sözcüklerin öğrenilmesini doğru bulmaz. Yazma ve okuma aktivitelerinde öğrencilerin sözel olarak öğrenmiş oldukları ve telaffuzunu uygun biçimde yapabildikleri sözcükler, cümleler, kalıplar vs. okunur ve yazılır. Amaç hem yazmada hem de okuma ve konuşmada yapılabilecek yanlışları en aza indirmektir. İleri düzeylerde daha karmaşık ve zor yazma ve okuma aktiviteleri yapılabilir.

İşitsel Sözel Yaklaşım sınıf içerisinde gerçekleştirilecek diyaloglara çok önem vermektedir. Diyalogları hedef yabancı dile ait dilbilimsel yapıların çözümlenebilmesi için bir anahtar gibi görmektedir. Aynı zamanda bu diyaloglar benzer durumlarda gerçek hayat içerisinde de kullanılabilirler. Diyaloglar sınıf içerisinde tekrar edilir ve ezberlenir ki İşitsel Sözel Yaklaşımın Doğal Yaklaşım ile taban tabana zıt olduğu noktalardan birisi de budur. Doğal Yaklaşım ezberlere ve tekrarlara karşıdır; bunlarla *dil edinilemeyeceğini* savunur. Diyaloglar ezberlendikten ve sunum yapıldıktan sonra o yapı içerisindeki dil bilgisi yapısına dikkat çekilir ve dikkatler o konu üzerine odaklanır; benzer diyaloglarla birbirine yakın örnekler verilmeye çalışılır. Diyaloglar öğrencilerin ilgi ve farklı özel durumlarına göre değiştirilerek adapte edilebilirler.

İşitsel Sözel Yaklaşım diyaloglar ve bunların kullanım şekilleri üzerinde önemle durduğu için bazı örnekler verilmesi gerekli görülmektedir. Brooks'un(1964) vermiş olduğu örnekler şu şekildedir(Aktaran: Richards ve Rodgers, 1986, s. 54-55):

1. Tekrar (Repetition): Öğrenciler sesli bir şekilde duyduklarını tekrar ederler. Bunu yazılı bir metne bakmadan yaparlar. (Doğal Yaklaşımın bu öğretim şekline tamamen karşı olduğunu hatırlamakta yarar vardır.)

Öğretmen

Öğrenciler

Bu yedinci aydır.

Bu yedinci aydır.

Temmuz yedinci aydır.

Temmuz yedinci aydır. (Öğretmen cümleleri uzatabilir.)

2. Tonlama(Inflection): Öğretmen bazı sözcükleri tonlama yaparak ön plana çıkarır. Burada, öğretilmesi özellikle hedeflenen sözcükler seçilebilir.

Öğretmen

Öğrenciler

O, bir **bilet** satın aldı.

O, bir **bilet** satın aldı.

O, bir **kalem** satın aldı.

O, bir **kalem** satın aldı.

3. Ses Çıkarma-Ekleme(Replacement): Öğretmen bir sözcüğün yerine başka bir sözcüğe bırakır.

Öğretmen

İkinci Söylem (Öğretmen)

O, **bu evi** ucuza aldı.

O, **bunu** ucuza aldı.

Derya, erkenden ayrıldı.

O, erkenden ayrıldı.

4. Yeniden Şekillendirme(Restatement): Öğrenciler, öğretmenin söylediği cümleyi başka birisini adres göstererek tekrar söylerler.

Öğretmen

Öğrenci

Ona, seni beklemesini söyle.

Beni bekle.

Ona kaç yaşında olduğunu sor.

Kaç yaşındasın?

5. Tamamlama(Completion): Öğrenciler, öğretmenden bir sözcüğü eksik olarak duydukları cümleyi kendilerince uygun bir şekilde tamamlayarak tekrar ederler.

Öğretmen

Öğrenci

Ben kendi yoluma, sen de (...)

Ben kendi yoluma, sen de **kendi yoluna**.

Hepimizin kendine göre (...) vardır.

Hepimizin kendine göre **düşüncesi** vardır.

6. Aktarma(Transposition): Öğrenciler, diyalogdaki bazı sözcükleri değiştirerek veya sözcük ekleyerek cümleleri tamamlarlar.

Öğretmen

Öğrenci

Ben açım, sen (...)

Ben de.

Bunu asla bir daha yapmam, sen de (...)

Ben de asla yapmam.

7. Genişletme(Expansion): Diyalog sonuna bir sözcük eklenir. Öğrenciler bu sözcüğü mantıksal bir uyum içerisinde cümleye yerleştirirler.

Öğretmen

Öğrenci

Onu tanıdım (zor da olsa).

Onu **zor da olsa** tanıdım.

Onu tanıyorum (iyi).

Onu **iyi** tanıyorum.

8. Daraltma(Contraction): Bir cümle veya ifade yerine onu karşılayacak sözcükler kullanılır.

Öğretmen

Öğrenci

Elini masanın üzerine koy.

Elini **onun** üzerine koy.

Dünyanın yuvarlak olduğuna inanıyorlar.

Onun yuvarlak olduğuna inanıyorlar.

9. Dönüştürme(Transformation): Öğretmen tarafından söylenen bir cümle öğrenciler tarafından farklı yapısal biçimlerde ifade edilir.

Öğretmen

Öğrenci

Benim adresimi biliyor.

Benim adresimi biliyor mu?

Benim adresimi bilmiyor.

Benim adresimi önceden biliyordum. (...)

10. Birleştirme/Bütünleştirme(Integration): İki cümle tek bir cümle haline getirilir.

Öğretmen

Öğrenci

(1)Dürüst olmalılar.

Dürüst olmaları önemlidir.

(2) Bu önemli.

11. Anında Yanıtlama(Rejoinder): Öğrenciler söylenen cümlelere göre anında doğru ve etkili yanıtlar verirler. Bu sorular *kibar ol, kabul et ya da etme, anla ya da anlama, pişmanlığını ifade et* gibi kategoriler içerisinde seçilecek sorulardır.

Öğretmen

Öğrenci

Bir tane alabilir miyim? (kibar ol)

Tabii ki alabilirsiniz.

Bütün kuşlar kırmızıdır. (reddet)

Hayır, katılmıyorum, değildir.

12. Yapılandırma(Restoration): Öğrenciler verilen sözcüklerle anlamlı ve mantıklı cümleler kurarlar. Cümlenin formu (olumlu, olumsuz, soru vb.) ve zamanı öğrencilerin kendi tercihidir.

Öğretmen

Öğrenci

Otobüs/beklemek/öğrenciler

Öğrenciler, otobüs bekliyorlar.

Bir/ağaçtan/yapmak/ev/onlar

Onlar ağaçtan bir ev yaptılar.

Mali'de yabancı dil olarak İngilizcenin öğretildiği ve İşitsel Sözel Yaklaşımının kullanıldığı bir dil sınıfında yapılan gözlemlerde sınıf içerisindeki süreç şu şekilde anlatılmaktadır (Freeman, 2000):

Dil öğretmeni öğrencilerin daha önce duymadığı bir diyalogu düzgün bir telaffuz ile sınıfa söyler. Öğretmenin beklentisini önceki derslerden bilen öğrenciler bu diyalogun ezberlenmesi gerekeceğinin farkındadırlar. Öğretmen tamamen İngilizce konuşmaktadır. Cümlelerinin genellikle çeşitli beden hareketleri ile desteklemektedir. Öğretmen diyalogu tekrar edeceğini öğrencilerden dikkatle dinlemeleri gerektiğini söyler. Üçüncü seferde öğretmen diyalogu cümle cümle tekrar etmeye başlar ve bu kez tüm sınıf hep bir ağızdan öğretmenin söylediklerini tekrar eder. Öğretmen yanlış telaffuz edilen sözcükleri tekrar tekrar sınıfa söylettirmektedir. Öğretmen her seferinde yeni sözcükler ekleyerek diyalogu zenginleştirmektedir. Daha sonra öğretmen sınıfa diyalogdaki karakterlerden birisi olma şansı verir. Öğretmen A kişinin cümlelerini, sınıf ise B kişinin cümlelerini tekrar eder. Sonra öğretmen sınıfı ikiye

ayırır ve aynı şekilde diyalogu tekrar ettirir. Diğer bir uygulamada öğretmen aynı diyalogu dört ayrı parçaya ayırır ve sınıfta zayıf gördüğü öğrencilerden o parçaları ezberleyerek söylemesini ister. Örneğin birinci ve üçünü parçayı öğretmen söylerken ikinci ve dördüncü parçayı öğrenci(ler) söyler. En sonda öğretmen iki öğrenci seçerek sınıfın önünde bu diyalogu tekrar etmelerini ister. Öğretmen daha sonra iki öğrenci daha seçer. Bu şekilde diyalogu birkaç kez daha tekrar ettirir.

Öğretmen aynı diyalog üzerinden bir başka aktiviteyi uygular. Elinde bazı resimler olan öğretmen diyalogdaki birinci cümleyi söyler: “Bankaya gidiyorum.” Öğrencilere bir okul resmi gösterir. Sınıf hep bir ağızdan “Okula gidiyorum.” der. Bu örnek, park, kütüphane, otobüs durağı gibi örneklerle devam eder. Öğretmen diyalogun geri kalan bölümlerini de bazen resim kullanarak bazen kullanmayarak aynı şekilde tekrar ettirir. Öğretmen bu aktiviteleri cümlelerin farklı şekillerde söylenmesini isteyerek devam ettirir. Örneğin öğretmen “Bankaya gidiyorum” der; öğrencilerden bu cümlenin soru şeklini ister: “Bankaya gidiyor muyum?” Tüm sınıf öğretmenin söylediği cümlelerin soru ve olumsuz biçimlerini sıra ile hep bir ağızdan söyler. Bir diğer aktivitede öğretmen eline örneğin bir market resmi alarak öğrencilere şu soruyu sorar: “Onlar kütüphaneye mi gidiyorlar?” Sınıf: “Hayır, onlar markete gidiyorlar.” diye yanıt verir. Öğretmen hafta içerisinde diyaloga yeni sözcükler ekleyerek, tonlama gibi farklı telaffuz gereksinimleri üzerinde durarak aynı konuşma metni üzerinde durmaya devam edecektir. Öğretmenin sınıf içerisinde hedef dil olan İngilizce dışında ikinci bir dil kullanmadığı gözlemlenmiştir.

3.5. İşitsel Sözel Yaklaşım Göre Öğretmen ve Öğrencilerin Sınıf İçerisindeki Rolü

Yabancı dil öğretim teorilerini Davranışçılık üzerinden kurgulayan İşitsel Sözel Yaklaşım göre öğrenciler, sınıf içerisinde bazı dil öğretim teknikleri ile eğitilerek doğru yanıt veren canlılar gibi algılanır. Öğrenciler sorulan sorulara ya da yanıtlanması, tamamlaması gereken/istenen cümlelere odaklandıkları için sınıf içerisinde öğretimi yönlendirme yönüyle oldukça sınırlı bir role sahiptirler. Başlangıç derslerinde öğrenciler tekrar ettikleri cümlelerin anlamlarını bile tam olarak bilmeyebilirler. İşitsel Sözel Yaklaşım göre bu durum öğrencilerin yanlış yapma olasılığını en aza indirir.

İşitsel Sözel Yaklaşım, öğretmenin sınıfa hâkim olduğu, sınıfı yönettiği, sınıfın merkezinde olduğu bir model öne sürmektedir. Öğretmen hedef dilde bir modeldir; orkestra şefi gibidir; her türlü konuşmayı o yönlendirir ve yönetir, öğrencilerin hatalarını düzeltir. Yabancı dil öğrenimi öğretmen ve öğrenci arasında sözel iletişim sonucu ortaya çıkan bir sonuçtur. Başarısızlık durumunda sorumlu öğrenci ya da metot değil; öğretmendir. Öğretmen sınıf içerisindeki her durumu kontrol etmeli ve yönlendirmelidir. Aktivitelerin işitme (duyma), konuşma, okuma ve yazma sıralaması ile sunulması öğretmenin sorumluluğundadır.

Öğretmen öğrencilerin öğrenmek zorunda olduğu sözel davranışların (İşitsel Sözel Yaklaşım göre yabancı dil öğrenimi bir davranıştır.) birincil modelidir. Temel dil öğretim stratejilerinden olan diyaloglarda bulunan sözel dili öğrencilere öğretmen öğretmenin sorumluluğundadır. Dile ait yapısal bütünlüğü diyaloglar üzerinden öğretmelidir. Öğrencilerin öğreneceği sözcükleri öğretmen seçer ve öğrencileri yönlendirir; bu sözcüklerin anlamsal karşılıklarını öğrencilere kavratır.

Öğretmen sınıf içerisinde çeşitli materyaller kullanabilir. Ancak bunlar öğretmenin merkezde olduğu formatı değiştirmemelidir. Materyaller öğretmenin yönlendirmesi ile kullanılmalıdır. Orta seviyede bulunan öğrenciler için genellikle ders kitabı kullanılmaz. Bunun nedeni yazılı materyallerin dikkati dinleme aktivitelerinden uzaklaştırma olasılığıdır. Başlangıç seviyesi öğrencileri, diyalogları takip etmek veya yeni sözcük öğrenimi aktiviteleri için kitaba başvurabilirler. Ancak öğrencilerin ders sırasında kitaba bağımlı olmaları ve kitapla meşgul olmaları önerilen bir durum değildir.

Teyp ya da modern ses kaydediciler ve sesli materyaller sınıfta sıkça kullanılmalıdır. Özellikle dil öğretmeni hedefe yabancı dili ana dili olarak konuşan *yerli öğretmen (native speaker)* değilse bu tür materyallerin önemi daha da artmaktadır. İşitsel Sözel Yöntem klasik sınıf ortamı dışında ayrıca farklı materyallerle donatılmış dil laboratuvarları oluşturulmasını da önermektedir. Derslerin tamamı ses kaydına alınarak sonraki derslerde tekrar dinletilebilir. Bu durum doğru telaffuzun ortaya çıkabilmesi ve yapısal bağlamın anlaşılması adına önemli görülmektedir.

Konuşma becerisini ön plana çıkaran bir yaklaşım olan İşitsel Sözel Yaklaşımda sınıf içi tüm aktivitelerde yapısal bağlamın anlaşılması ve doğru telaffuz üzerine odaklanılır. Dil bilgisi ve dilin anlatılması üzerinde durulmaz, bu iki durum mümkün olduğunca en aza indirilir. Sınıf içerisinde hedef dil haricinde ikinci dil kullanılmasına ve tercümelere sıcak bakılmaz. Tercümelemleri seviyelerde uygulanabilir.

İşitsel Sözel Yaklaşım sınıf mevcutlarının on veya daha az olması gerektiğini savunmaktadır. Ezberlenmesi için üzerinde pratik yapılan diyalogların içerdiği sözcükler doğru bir şekilde telaffuz edilerek öğrenilmeden başka sözcüklerin öğretilmemesi gerektiğini savunan İşitsel Sözel Yaklaşım bağlamdan koparılan sözcük öğretimine sıcak bakmamaktadır.

Doğal Yaklaşım ve İşitsel Sözel Yaklaşım arasındaki bazı benzerlik ve farklılıklar tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Doğal Yaklaşım ve İşitsel Sözel Yaklaşım Arasındaki Belirgin Farklar ve Benzerlikler

İşitsel Sözel Yaklaşım	Doğal Yaklaşım
Sözcük Öğretimi	
Yeni sözcükler diyaloglar üzerinden öğretilir. Diyaloga bağlı olmak şartıyla yeni sözcükler öğretilir.	Yeni sözcükler iletilmek istenen mesajla birlikte verilir. Sözcük öğretimi en geniş şekilde yapılmalıdır. Sınırlama kabul edilmez
Öğrenilen sözcükler kusursuzca telaffuz edilmeden yeni sözcük öğrenimi yapılmamalıdır.	Sözcük öğrenimine sınırlama getirilemez. Telaffuz zamanla düzelebilir.
Temel Beceriler	
Konuşma becerisi en önde gelir. Yabancı dil konuşma ile eşdeğerdir. Öğrenci hedef dili yazabilir ama konuşamıyorsa o dil öğrenilmemiştir. Ancak bunun tam tersi geçerlidir.	Konuşma geri plandadır. Öncelik anlama ve yazmadır. Konuşma becerisi zamanla kendiliğinden oluşur.
İşitsel Sözel Yaklaşım	Doğal Yaklaşım
İletişim becerisi kazandırmayı hedefler ancak bunu diyaloglar üzerinden gerçekleştirmeye çalışır.	İletişim becerisi kazandırmak ister ancak bunun kalıplaşmış diyaloglarla değil; mesajlarla

	gerçekleştirmeye çalışır.
Temel Yabancı Dil Öğretim Prensipleri	
Dil bilgisi öğretimine mesafelidir. Gerekli olduğu kadar ve sınırlı verilmesi gerektiğini savunur.	Özellikle başlangıç seviyesi programlarında dil bilgisi öğretimine karşıdır.
Kalıplarla, diyaloglarla dil öğretimi yapılır.	Kalıplarmış ifadeler ve bunların kullanılmasına karşıdır.
Ezbere oldukça önem verilir.	Ezberler kullanılarak dil öğretimi yapılamayacağını savunur.
Öğrenciler anlamasalar bile sözcük ve cümleleri sesli biçimde tekrar etmelidirler.	Sözcükler defalarca duyulduktan ve iyice anlaşıldıktan sonra telaffuz edilebilir.
Önce teoriler geliştirilmiş sonra bunlar <i>sahada</i> test edilmiş.	Teoriler, <i>sahada</i> test edilmiş ve sonra yazılı hâle getirilmiştir. Bu yönüyle daha sağlam temeller üzerine oturmaktadır.
Yabancı dil konuştuklarımızla öğrenilir.	Yabancı dil konuştuklarımızla değil, duyduklarımız ve anladıklarımızla öğrenilir.
Yabancı dil eğitiminde en önemli kazanım konuşmadır.	En önemli kazanım konuşma değildir; iletilmek istenilen mesajdır ve bu mesajın doğru anlaşılmasıdır.
Öğrencilerden düzgün ve olabilecek en iyi telaffuz beklenir.	Öğrencilerden düzgün ve hatasız telaffuz beklenmez. Zamana yayılır.
Öğretmen ve Öğrenci Öncelikleri	
Öğretmen orkestra şefi gibidir. Sınıf içerisindeki her şeyi o yönetir.	Öğretmen merkezli olsa da katı değildir. Öğrenciler sınıfta rahat olmalıdır.
Öğretmenin söyledikleri anlaşılmasa bile tekrar edilir.	Cümleler ve sözcükler defalarca dinlenmeden ve tam olarak anlaşılmadan sözlü olarak tekrar edilmez.
Öğretmen sınıf içerisinde resim, ses, görüntü gibi materyaller kullanabilir	Öğretmen görsel ve işitsel materyalleri kullanmalıdır.
Öğrenciler yanlış dil yapısı kullandığı zaman öğretmen doğrudan müdahale eder.	Aynı durumda öğretmen dolaylı müdahale eder. Mesaj doğru algılandıysa düzeltme yapmayabilir.
Öğretmen, diyaloglar anlaşılmadığı zaman tekrar eder, farklı teknikler kullanır.	Öğretmen vermek istediği mesaj anlaşılmadığı zaman mesajı değiştirerek sınıfın seviyesine indirebilir.
Öğretmen, diyaloglar anlaşılmadığı zaman tekrar eder, farklı teknikler kullanır.	Öğretmen vermek istediği mesaj anlaşılmadığı zaman mesajı değiştirerek sınıfın seviyesine indirebilir.
Yapay ortamlar oluşturmak yerine diyaloglara odaklanılır.	Sınıf içerisinde doğal ortamlar oluşturulmaya çalışılır.
Tüm aktiviteler konuşmaya yöneliktir. Öğrencinin konuşmaması gibi bir durum kabul edilemez.	Öğretmen özellikle ilk derslerde öğrencilerin konuşma gereksinimi duymadan katılabilecekleri aktiviteler yapabilir.
Öğrenciden hızlı veya doğru yanıt vermesi beklenilir.	Öğrenciden verilen mesajı anlaması beklenilir. Bu durum, yanıtların biçimsel olarak doğruluğundan daha önemlidir.
Sırasıyla; konuşma (ve dinleme birlikte), okuma, yazma becerilerinin geliştirilmesi beklenir/hedeflenir.	Öncelik anlamadadır. Sonra sırasıyla dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenir.
İkinci Dil Kullanımı	

Sınıf içerisinde sadece hedef dil kullanılmalıdır. Öğrenciler de ikinci bir dil kullanmaz.	Öğretmen hedef dil dışında ikinci bir dil kullanmamalıdır. Öğrenciler kullanabilir. Öğretmen dinler ama hedef dilde yanıtlar verir.
--	---

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

İşitsel Sözel Yaklaşım 1940 ve 1960'lı yıllar arasında özellikle Amerika'da İngilizcenin hem yabancı dil hem de ikinci dil olarak öğretilmesinde etkili olmuş bir yaklaşımdır. Ancak daha sonraları pratiğe döküldüğü ve yüzlerce üniversitede uygulandığı bu yıllar içerisinde beklentileri karşılamadığı görülmüştür. Richards ve Rodgers(1986) öğrencilerin sınıfta öğretilen kalıp diyalogları gerçek hayatta kullanmakta zorlandıklarını ve belirli sınıflar içerisinde hapsedilen derslerin öğrenciler tarafından sıkıcı bulunduğunu söylemektedir. İşitsel Sözel Yaklaşım özellikle 1960'larda ünlü dil bilimci Noam Chomsky'nin dilin davranışsal anlayışla öğrenilemeyeceği, dilin mekanik bir öğretim süreci ile edinilemeyeceği, yabancı dil öğreniminin beyinde işlenen ve örgütlenen bir tür süreç olduğu yönündeki düşünceleri karşısında tutunamamış ve daha farklı dil öğretimi yaklaşımlarına yerini bırakarak tarihteki yerini almıştır. Ancak bu durum İşitsel Sözel Yaklaşımına karşı ön yargılı olunmasını gerektirmemektedir. Cabrio ve Villata(2012) farklı yabancı dil yöntemlerinin birleştirilmesine dair yazdıkları makalede yabancı dil yaklaşımlarına yönelik ön yargılar beslemek yerine onlardan yararlanmanın daha akıllıca olacağını belirtmektedirler.

Yabancılara Türkçe öğretiminde *mutfaktan* yetişmiş akademisyenler gelecekte oluşturulacak ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak dil öğretimi yaklaşımlarının oluşturulma süreçlerinde İşitsel Sözel Yaklaşımın tecrübelerinden, deneyimlerinden yararlanmak durumundadırlar. Bu çalışmada özetlenmeye çalışıldığı gibi İşitsel Sözel Yaklaşım bünyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde kullanılacak yararlı dil öğretim teknikleri barındırmaktadır.

Ne İşitsel Sözel ne de Doğal Yaklaşım yabancı dil olarak Türkçe sınıflarında birebir uygulanmak zorunda değildir. Eğitimciler sınıfın durumuna göre teorilerin uygulanıp uygulanmayacağına kadar verebilirler. Örneğin öğrenilen sözcükler kusursuzca telaffuz edilmeden diğer sözcüklerin öğretilmesini doğru bulmayan İşitsel Sözel Yaklaşımın bu prensibinin normal dil öğretim sınıflarında uygulanabilirliği çok düşük görülebilir. Ancak bazı özel durumlarda, birebir verilen özel derslerde öğretmen bu yöntemi uygulayabilir. Yine İşitsel Sözel Yöntem, konuşma becerisini ön plana çıkarırken Doğal Yaklaşım yazmaya öncelik vermektedir. Yabancılara Türkçe öğretimi ile uğraşan eğitimciler sınıfların/kursların özel amaçlarına göre bu iki durumdan birisini seçebilir. Sadece konuşmaya yönelik kurs almak isteyen bireyler olabilir ya da akademik kariyer amacı ile Türkçe öğrenmek isteyen bireyler bulunabilir. Bu gibi durumlarda esnek olmak ve bireysel ihtiyaçları göz önünde bulundurmamak en doğrusu olacaktır.

KAYNAKLAR

Cabrio, E., Villata, S. (2012). *Natural Language Arguments: A Combined Approach*. [http://www-inria.fr/members/Elena.Cabrio/pdf/CabrioVillataECAI12.pdf](http://www.inria.fr/members/Elena.Cabrio/pdf/CabrioVillataECAI12.pdf) (15 Mart 2014)

- Freeman, L., D. (2000) *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford University Press: New York.
- Kamhuber, P. (2010). *Comparison of Grammar in Austrian and Spanish English Language Teaching Textbooks*. Yüksek lisans tezi, Universitat Wien, Almanya.
- Khattak, I., Asrar, M. (2007). Stages of Language Acquisition in The Natural Approach to Language Teaching. *Sarhad Agric*, 23(1), 251-256.
- Richards, J., Rodgers, T. (1986). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stephen, D., K., Terrell, D., T. (1983). *The Natural Approach Language Acquisition in The Classroom*. London: Alemany Press.
- Terrell, D., T. (1977). *A Natural Approach to Second Language Acquisition and Learning*, The Modern Language Journal, 61(7), 324-337.
- Tunçel, H. (basımda). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Yöntem Seçimine İlişkin Bir Durum Çalışması Farklı Yöntemler Üzerinden Geçmiş Zaman Öğretimi. *Turkish Studies*.

SUMMARY

The purpose of this study is to identify the principles of a foreign language teaching method suggested during World War II, called the *Audio Lingual Approach*, and to draw a comparison between those principles and those of the Natural Approach. This study is designed as a qualitative research. The document analysis method, and several written materials, mainly the original copies of the books “*Approaches and Methods in Language Teaching*” (Richards and Rodgers, 1986), and “*Techniques and Principles in Language Teaching*” (Freeman, 2000) were used.

The analysis of foreign language teaching methods and approaches are required to redesign the language teaching approach theories that need proofs, through a modern concept. Science develops as new experiences are combined with the older, and needs to be adapted to the century to exist. It is observed that there is a need of methodological Turkish as a foreign language studies to be filled in Turkey. This study is aimed at filling the need in teaching Turkish as a foreign language.

One of the basic differences between the Audio Lingual Approach and the Natural Approach is their attitudes towards oral skills. The Natural Approach puts oral skills behind writing and comprehension skills, suggesting that oral skills will develop spontaneously in time, and that perceiving/understanding a given message is essential in language teaching. The Audio Lingual Approach is based on speech. According to this approach, speech is the language. The Audio Lingual Approach stresses that foreign language learning is a process of mechanical habit-formation, and *good habits* are formed by giving correct responses rather than by making mistakes.

The Audio Lingual Approach suggests that meanings of words cannot be learned without a context, and meanings of words can be learned in the native tongue only when they are given in a cultural or linguistic context. In terms of the necessity and technique of teaching words, it is observed that there is a harmony between the Natural Approach that suggests there should be no limit in learning words and they should be taught as many as possible, and the Audio Lingual Approach that suggests words must be given in certain contexts.

According to the Audio Lingual Approach that structures the theories of foreign language teaching basing on behaviorism, students are creatures that are trained by using certain language teaching techniques to give correct responses in classrooms.

The Audio Lingual Approach suggests that the number of students in classrooms must not exceed ten.

The Audio Lingual Approach developed between 1940 and 1960s was useful especially in teaching English as a foreign language in the U.S. Neither the Audio Lingual Approach nor the Natural Approach requires the use of one-to-one method in the Turkish as a foreign language classes. Depending on the class, instructors can decide on whether or not to use the theories. For instance, the Audio Lingual Approach principle that suggests new words should not be taught before the learned words are spelled perfectly may not be found very applicable in the normal language classes. However, in some special one-to-one classes teachers can use this method.